

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. D. Magistri Petri Lombardi Novariensis Episcopi
Parisiensis. Sententiarvm Libri IV. quibus vniuersæ
Theologiæ summa continetur**

Petrus <Lombardus>

Mogvntiæ, 1632

Distinct. XXXIV.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38829

*Exodi 26.
Appendens
ante qua-
tuor colum-
nas.*

assentit super Exodū dicens. Columnæ ante quas appansum est velum potestates cæli sunt, quatuor eximiis virtutibus præclaræ, i. fortitudine, prudētia, tēperantia, iustitia: quæ aliter in cælis, seruantur ab angelis & animabus sanctis, quam hic à fidelibus. Et consequenter assignat Beda vsus illarum virtutum secundum præsentem statum & futurum, imitans Aug. in præmissis assignationib⁹.

DE SEPTEM DONIS SPIRITVS SANCTI
DISTINCT. XXXIV. A

*Am. in 1. lib.
de spiritu
sancto c. 20.
ad princip.
2em. 20.*

Nunc de septem donis Spiritus sancti agendum est: vbi prius considerandum est. An hæc dona virtutes sint: Secundo, An in futuro defitura sint, vel omnia, vel horum aliqua: Deinde, An in Christo fuerint cuncta hæc dona. Hæc dona virtutes esse, nec in futuro defitura Ambros. ostendit, ea septem fore virtutes dicens, & in angelis abundantissime esse: sic, Ciuitas Dei illa Hierusalem cælestis, non meatu alicuius fluij terrestris abluitur: sed ex vitæ fonte procedens Spiritus sancti, cuius nos breui satiamur haustu, in illis cælestibus spiritibus redundantius videtur effluere, pleno septem virtutum spiritualium feruens meatu. Si enim fluius riparum crepidinibus editus super fusus exundat, quanto magis Sp. S. supereminens creaturam, cum nostræ mentis arcana tanquam inferiora perstringat, cœlestem illam angelorum naturam effusione quadam sanctificationū vbertate lætificat? Deinde sanctificationē exponens subdit. His a. sanctificationibus significatur plēitudo septem spiritualium virtutum, quos enumerat. Esaias dicens, Spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & spiritus timoris Domini. Vnum est ergo flumen spiritus sancti, sed multi spiritualiū donorum meat⁹. Quamuis ergo multi dicuntur

*Ibid. paulo
in ferius.
Esa II. a*

dicuntur spir. vt spir. sapientie & intellectus, &c. vnus tamen est Dei spiritus, suæ libertatis arbiter, omnia pro auctoritate voluntatis diuidens singulis. Hic expresse traditum est, septem dona & virtutes esse sanctificationesque fidelium mentium, & in futuro non desitura, cum sint & in angelis.

Quod in Christo fuerunt illa septem dona. B

In Christo etiam hæc eadem fuisse Esaias ostendit dicens, Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, & requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientie & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientie & pietatis: & replebit eum spiritus timoris Domini.

1 ad Cor. 12.
Esa. II. 8

Quod videtur obuiare præmissis. C

His autem videtur obuiare, quod Beda de timore Dñi dicit super Parabolas, scil. quod omnis timor in futuro cessabit. Ait n. sic super illum locum, Timor Dñi principium sapientie: Duo sunt timores Dñi, seruilis, qui principium sapientie est: & amicalis, qui perfectionem sapientie comitatur. Seruilis principium sapientie est, quia qui post errata sapere incipit, primo timore corripitur diuino, ne puniatur: sed hunc perfecta charitas foras mittit. Succedit huic timor Dñi sanctus, permanens in sæculum sæculi: quæ non excludit charitas sed auget, quo timet filius, ne vel in modico oculos amantissimi patris offendat, vterque in futuro cessabit, charitas vero nunquam excidet. Aug. vero super illum locum Ps. Adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo: timorem Dei desitutum dicit sic: Timor Dñi est magnum præsidium proficietibus ad salutem, sed peruenientibus foras mittitur. Non n. timent iam amicum, cum, scil. ad id quod reprobmissum est, perducti fuerint. Ex his auctoritatibus significatur, quod timor non erit in futuro. Si autem timor non erit in futuro, ergo nec septem dona erunt, nec modo sunt in angelis siue in animabus sanctis.

Beda ad illud.
Prouer. 1. 8
Timor domini, & glossa ord. ad eum locum prou. 1.

1. Ioan. 4. d
Psal. 18.

Super Psal. 5 ad versum 8. hunc adorabo.
In tom. 8.

T t Ad

Ad Heb. 5. c. Ad quod dicimus, auctoritatum præmissarum quæ videtur repugnantiam dirimentes, quod septem illa dona & in angelis modo sunt, & in animabus sanctis feliciter viuētib; & in nobis erunt in futuro: sed non habebunt omnia hos usus, siue hæc officia quæ nunc habent. verbi gratia. Timor filialis modo facit timere ne offendamus quem diligimus, & ne separemur ab eo: facit etiam nos reuereri eundem. In futuro vero faciet nos reuereri, quādo non timebimus separari vel offendere. Nō ergo merus separationis vel offensionis nunc est in angelis, vel in animabus sanctis, nec in nobis erit in futuro: sed reuerentia, quæ est mixta cum subiectione dilectionis: quæ etiam in Christo fuit, sicut Apostolus dicit in Epistola ad Hæbræos loquens de Christo. Qui exauditus est pro sua reuerentia. Quidam tamen secundum effectum, timorem in Christo & in angelis tantū esse contēdunt.

Plena timorum distinctio.

Et quia de timore tractandi nobis occurrit locus, sciendum est, quatuor esse timores, sc. mundanum siue humanum, seruilem, initialem, castum vel filialem siue amicabilem. Humanus timor est, ut ait Cassiodorus, quando timemus pati pericula carnis, vel perdere bona mundi, propter quod delinquimus. Hic timor malus est, qui in primo gradu cum mundo deseritur: quem Dñs prohibet in Euangelio dicens. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, &c. Timor autem seruilis est, ut ait Aug. cum per timorē gehennæ continet se homo à peccato, quo præsentiam iudicis & pœnas metuit, & timore facit quicquid boni facit, nō timore amittendi æternum bonum, quod non amat, sed timore patiendi malum, quod formidat. Non timet ne perdat amplexus pulcherrimi sponsi, sed timet ne mittatur in gehennam. Bonus est iste timor & utilis, licet insufficientis: per quem sicut paulatim consuetudo

Cassiodo ad principium. Psalm. 127.

Matt. 10. c. Luca 26. a Au. ad vers. primum Psalm. 127.

hunc. Beati Greg. to. 8. Ibidem paulo inferius.

quando iustitiae, & succedit initialis timor, quando incipit, quod durum erat amari, & sicut incipit excludi seruilis timor à charitate, succedit deinde timor castus siue amicabile: quo timemus ne spōsus tardet, ne discedat, ne offendamus, ne eo careamus. Timor iste de amore venit. Ille quidem seruilis est utilis, sed non permanens in æternum, & iste timor diuinus comes est per omnes gradus.

Collectio prædictorum. E

Et attende, quod quatuor hic distinguuntur timores cum supra Beda duos dixerit esse. Sed Beda humanum timorem prætermisit: & nomine seruilis duos, quos hic distinximus, complexus fuit, sc. seruillem & initialem. Amicabilem vero castum dixit. Aug. quoq; seruillem & castum timorem aperte discernit, dum Epistolæ ad Romanos illum locum exposuit. Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum Dei: ita dicens. Duo timores insinuatur hic: vnus qui est in perfecta charitate, sc. timor castus: alter qui non est in charitate, scil. seruilis in quo quamuis Deo credatur, non tamen in Deum: etsi bonum fiat, non tamen bene. Nemo enim inuitus benefacit, etiã si bonum est, quod facit. *De casto & seruili plenius agit, tangens interdum de initiali.* F

De his eisdem timoribus latius disputat Aug. dicens, Cœpit aliquis credere diē iudicii, si cœpit credere cœpit & timere, sed quia adhuc timet, nondum habet fiduciam in die iudicii: nondum est enim in illo perfecta charitas, sed si perfecta in illo esset charitas non timeret: perfecta enim charitas faceret perfectam iustitiam, & nondum haberet unde timeret: imo haberet quare desideraret vt trãseat iniquitas, & veniat regnum Dei: ergo timor non est in charitate. Sed in qua charitate? Non inchoata. In qua ergo? imperfecta, perfecta ergo charitas foras mittit timorē, ergo incipiat timor, quia in initium sapientiae timor Dñi. Timor

T 2 enim

*Rom. 8. c.
Aug. lib. cō-
fessionum
l. c. in princ.
ca. 11. in l. v.*

*Tract. 9. ad
Illud in 107.
4. in hoc per-
fecta est di-
lectio.
Tomo 9.*

*Ibi. ad illud.
Timor non
est in chari-
tate.*

*1 Ioan 4 d
Psal. 18.
Ibidem con-
tinuo.*

enim quasi locum præparat charitati. Cum autem cæperit charitas habitare, pellitur timor q̄ ei præparauit locum. Quantum n. illa crescit, ille decre- cit: & quantū illa fit interior, timor pellitur foras, maior charitas, minor timor: minor charitas, maior timor. Si autē nullus est timor, non est qua in- tret charitas: sicut videmus per fetā introduci li- num quando aliquid sinitur: fetā prius intrat & nisi exeat non succedit linum. Sic timor primo occu- pat mentem, non autem ibi remanet timor, quia ideo intrauit, vt introduceret charitatem.

Quod predictis videtur aduersari.

*Psal. 18.
Aug. tract.
9. ad illud
in Ioan. 4.
Qui autem
timet non est
perfectus in
dilectione
Ibidem con-
tinuo.*

Est autem alia sententia quæ videtur huic esse contraria, si non habet pium intellectore. Dicitur enim in Ps. Timor Dñi castus permanet in sæculū sæculi. Æternum quendam timorem nobis ostē- dit, sed castum. Quod si ostendit ille nobis æternū timorē, nunquid contradicit illi ista Epistola quæ dicit, Timor non est in charitate: sed perfecta cha- ritas foras mittit timorem. Hoc n. dictum est per Ioan. illud dictum est per Dauid. Sed nolite putare alium esse spiritum, si n. vnus flatus in flat duas ti- bias, non pōt vnus Spir. implere duō corda, & agi- tare duas linguas? si spiritu vno, i. flatu impletæ duæ tibie consonant, impletæ duæ linguæ spiritū Dei dissonare possunt? immo est ibi quædam con- sonantia, est quædam concordia: sed auditorem desiderat studiosum, non otiosum. Ecce mouit duas linguas Sp. Dei, & audiuius ex vna, & timor non est in charitate: audiuius ex alia. Timor Dñi castus permanet in sæculum sæculi. Quis est hoc? Dissonant? Nō. Excute aures, intende me: oīam: non sine causa hic addidit castus, ille nō addidit: quia est timor aliquis qui dicitur castus. Discerna- mus istos duos timores, & intelligamus consonan- tiam tibiaram. Quomodo discernimus? Attendat charitas vestra. Sūt homines qui propterea timēt Deum,

Deum, ne mittantur in gehennam: ne forte ardeant cum diabolo in igne eterno. Ipse est timor, qui introducit charitatem sed sic venit ut exeat. Si n. propter pœnas times Deum, nondum amas quem sic times: non bona desideras, sed mala caues. Sed ex eo, quia mala caues corrigis te & incipis bona desiderare: cunq; bona desiderare cœperis, erit in te timor castus? Quid est timor castus? Timere ne amplius amittas ipsa bona, timere Deum ne recedat à te. Cum autem times Deum, ne te deserat præsencia eius, amplecteris eū, ipso frui desideras. *Quomodo distant duo timores, per similitudinem duarum mulierum ostendit.*

H

Non potes melius explare, quid intersit inter duos istos timores, quam si ponas duas mulieres maritatas: quarum vnam constituas volentē facere adulterium, sed timeat ne damnetur à marito. Timeat maritum, quia adhuc amat nequitia, huic nō grata est, sed one osa mariti præsencia: & si forte viuit nequiter, timeat maritum ne veniat. Tales sunt, qui timent diē iudicij. Fac alteram amare virum, & debere illi castos amplexus, nulla se adulterina immunditia maculare velle, ista optat præsentiam viri. Illa timeat & ista timeat. Iā ergo interrogentur quare timeant? Illa dicet, Timeo virum ne veniat? Illa dicit, Timeo virum ne discedat. Illa dicet, Timeo virum ne damnet: Illa dicet, Timeo virum ne deserat: Pone hæc in animo, & inuenies timorem quē foras mittit charitas, & alium timorē castum, permanentem in sæculum sæculi: illum timorem perfecta charitas foras mittit, quia ille timor tormentum habet, terquetur conscientia peccatorum: nondum facta est iustificatio. Est ibi quod titillat mētem, quod pungat, quod stimulet. Stimulat ille timor, sed intrat charitas, quæ sanat, quod vulnerat timor. Timor castus facit securitatem in animo. *Audiuimus duas tibias, scilicet, Io-*

Aug. eodem continuo tractatu, 9° super Ioan Epist. Idem pene citatur ab Aug. in Epist. 120. ad Honorat. de gratia noui testa. c. 21. in fine tom. 2.

Ibidem paulo inferius.

annem & David cōsonantes. Illa de timore Dei dicit, quo timet anima ne damnetur: illa de timore Dei dicit, quo timet anima ne deseratur. Ille est timor quē charitas excludit, ille est timor, qui permanet in sēculū sēculi. Ecce in his verbis prädicitis aperte ostēdit Aug. quis sit timor castus, & quē seruilis, & qualiter differāt. In quibus etiā initialē timorē significauit: qui nec ex toto est seruilis, nec ex toto castus, sed tanquā medius aliquid de seruilis, & aliquid de casto timore habet, facit enim seruire partim timore pœnæ, partim amore iustitiæ, per quē timemus puniri, & timemus offēdere. Ille timor est in inchoata charitate, non in perfecta: & quantū crescit charitas, tantū decrescit iste timor, quantū ad metū pœnæ, i. quantum ad id, quod facit timere pœnā, & quantū ad tormentū cōscientiæ. Nā quanto magis diligimus, tātō minus timemus. Ille timor notatur in illis verbis Aug. ubi nō negat timorē esse in charitate inchoata, sed perfecta: quod non posset dici de seruilis, quia ut ipse supra dixit, seruilis timor nō remanet veniente charitate, nec intrat charitas nisi prius ille timor exeat: nec in illo timore aliquis credit in Deū, ex si credat Deo: nec benefacit, etiamsi bonum est, quod facit. Nō est ergo timor ille in charitate etiam inchoata: quia omnis qui charitatē habet, licet nō perfectam, & in Deum credit, & bona opera facit. Quare seruilis non est timor ille, quem in charitate inchoata fore concessit, & quem crescente charitate decrescere dixit: sed ille est timor initialis, quem non negat esse in charitate, nisi perfecta sit.

Quod timor seruilis, & initialis dicitur initium sapientiæ, sed differenter.

*Prou. 1. a.
& 9. c.
Eccl. 1. b.*

Sciendum tamen est, quod vterq; timor, sc. seruilis & initialis, in scripturæ diuersis locis dicitur initium sapientiæ: & ita fore cōperies, si diligēter annotaueris loca scripturæ, in quibus de timore
Domi-

Domini fit mentio, ex alia tamen ratione & causa diuersa, dicitur seruilis timor initium sapientiae, & ex alia initialis. Seruilis enim ideo dicitur initium sapientiae, quia praeprarat locum sapientiae, & ducit ad sapientiam: sed tamen non remanet cum ea, immo foras exit. Initialis vero dicitur initium sapientiae, quia est in inchoata sapientia: quem cum quis habere incipit. sapientiam & charitatem habere incipit. Inde etiam est, quod vterque timor dicitur initialis: quod inuenire poteris per diuersa scripturae loca. Vterque etiam timor interdum dicitur seruilis: quia & ipse initialis, qui est in charitate inchoata, aliquid habet de seruili, scilicet, angorum poenae: sicut & aliquid habet de casto, scilicet, quod timet offendere ac separari.

De hoc quod August. dicit castum timorem esse aeternum. K

Illud quoque diligenter est notandum, quod in superioribus Aug. dicit castum timorem esse aeternum, per quod confirmatur praemissa sententia, sc. quod spiritus timoris erit in futuro, sicut & alia dona spiritus sancti, sed non habebit omnem illum usum, quem modo habet. Faciet enim tunc nos reuereri Deum, non timere separari vel carere. Fuit ergo & in Christo timor ille, sed iuxta usum illum, quem habebit in futuro in sanctis. Non enim timuit Christus separari vel offendere Deum, sed Deum pra omnibus reueritus est.

Ad Heb. 1. e

An timor poenae qui fuit in Christo fuerit seruilis, vel initialis, vel alius. L

Cum autem fuerit in Christo timor poenae, quaeritur an iste timor fuerit mundanus, vel seruilis, vel initialis. Ad quod dicimus, nullum eorum fuisse in Christo: quia timor mundanus malus est, ut supra dictum est, & in primo gradu cum mundo deseritur. Seruilis vero vel initialis in perfecta charitate non est. Nullus ergo timorum istorum fuit in Christo. Quis ergo fuit timor iste quo poenam timuit? Potest timor ille

dici naturalis vel humanus, qui omnibus hominibus inest, quo horretur mors ac formidatur poena. Et dicitur timor iste naturalis, non quia accesserit homini ex natura secundum quod prius fuit instituta: quia non fuit iste timor concretus homini, nec de bonis naturalibus: sed quia ex corrupta natura per peccatum omnibus aduenit: cui corruptio inoleuit, tanquam esset naturalis: & est iste timor, & effectus peccati, ut praedictum est.

QUOMODO DIFFERANT SAPIENTIA
& scientia.

DISTINCT. XXXV. A

*Aug. in 14. l.
de tri. c. 2. ad
medium.*

1. Cor. 12. b

11. 2. 2. 0

Post praemissa diligenter considerandum est, in quo differat sapientia a scientia. De hoc Aug. ita ait, Philosophi disputantes de sapientia definiunt eam, dicentes. Sapientia est rerum diuinarum humanarumque scientia. Ego quoque utrarumque rerum cognitionem, id est diuinarum & humanarum & sapientiam & scientiam dici posse non nego. Verum iuxta distinctionem Apostoli, qua dixit. Alii datur sermo sapientiae, alij sermo scientiae, illa definitio diuidenda est: ut rerum diuinarum cognitio sapientia proprie nuncupetur, humanarum vero rerum cognitio proprie scientiae nomen obtineat. Neque vero quicquid sciri ab homine potest in rebus humanis, ubi plurimum superuacuae vanitatis & noxiae curiositatis est, huic scientiae tribuatur: sed illud tantum quo fides saluberrima, quae ad veram beatitudinem ducit, gignitur, nutritur, defenditur, roboratur: qua scientia non pollent fideles plurimi, quamuis polleant ipsa fide plurimum. Aliud est enim scire tantummodo, quid homo credere debeat propter adipiscendam vitam beatam: aliud est scire quomodo hoc ipsum & piis opituletur vel contra impios defendatur: quae proprio vocabulo appellatur scientia: De his quoque duabus virtutibus idem Aug. differentiam inter eas assignans super

*Au. ad ver.
6. Qui fir-
mavit ter-
ram.*